

5. Москвичов С. Г. Социальная мотивация: проблемы и решения. *Социология: теория, методы, маркетинг*. 2004. № 2. С. 133–145.
6. Назаренко О. В. Исследование социальной одаренности школьников. *Научное сообщество студентов XXI столетия. Гуманитарные науки* : сб. ст. по мат. IV Междунар. студ. науч.-практ. конф. № 4. URL: <http://sibac.info/archive/humanities/4.pdf>.
7. Семиченко В. А. Проблемы мотивации поведения и деятельности человека. Модульный курс. Киев : Миллениум, 2004. 521 с.

References:

1. Alekseenko T. F. Motyvatsiya sotsialnoi povedinky ta mehanizmy yiyi formuvannya. *Zbirnyk naukovyih prats*. 2016. № 14 (1). S. 12–22.
2. Vlasova E. I. Klyuchevye problemy i perspektivy issledovaniya sotsialnoy odaryonnosti. *Edyniy portal permskogo obrazovaniya*. 2007. URL: <http://permedu.ru/Pages=24236>.
3. Ilin E. P. Motivatsiya i motivyi. Sankt-Peterburg : «Piter», 2002. 512 s. (Seriya : «Mastera psihologii»).
4. Sotsialnyy intellekt: Teoriya, izmerenie, issledovaniya / pod red. D. V. LyusIn, D. V. Ushakov. Moskva : Institut psihologiy PAN, 2004. 175 s.
5. Moskvichov S. G. Sotsialnaya motivatsiya: problemy i resheniya. *Sotsiologiya: teoriya, metody, marketing*. 2004. № 2. S. 133–145.
6. Nazarenko O. V. Issledovanie sotsialnoy odarenosti shkolnikov. *Nauchnoe soobshchestvo studentov XXI stoletiya. Gumanitarnye nauki* : sb. st. po mat. IV Mezhdunar. stud. nauch.-prakt. konf. № 4. URL: sibac.info/archive/humanities/4.pdf.
7. Semichenko V. A. Problemy motivatsii povedeniya i deyatel'nosti cheloveka. Modulnyy kurs. Kyiv : Millenium, 2004. 521 s.

Illina O. V. Gifted schoolchildren's social motivation

In this article the actual pedagogical problem – the gifted schoolchildren's social motivation is inspected. The problem of social motivation is considered as the direction of studying changes in the behavior of the individual under the influence of social factors. Stimulating activities aimed at achieving socially meaningful goals is especially important for a gifted person. The theoretical fundamentals of the phenomenon of gifted schoolchildren's social motivation is defined, the notion «social motivation» is clarified. The essence and contents social motivation personality, conception courses it comprehension, essential factors and mechanisms formation are analyzed. The specifics of gifted schoolchildren's social motivation are researched. It is noted that social motives of schoolchildren may be in their nature competing or conformist, because social status in the group is acquired either through competition or through cooperation. Schoolchildren either act in accordance with or counteract behavioral patterns that are adopted in the school environment. Social motivation is demonstrated as the set of factors that induce active activity to achieve socially meaningful goals. It is noted that often scientists do not distinguish between the concept of «social motivation» and «motivation of social behavior». According to the author, this is appropriate only in the case of considering social motivation as a motivation, which is associated with the awareness of the social significance of activities, with a sense of duty. In other cases, social motivation is not a guarantee of socially desirable behavior; and therefore it is not identical to the motivation of social behavior. It is concluded that new types of educational establishments created for the purpose of development of gifted children have not used all the possibilities for forming a citizen of Ukraine, aimed at achieving socially important goals.

Key words: motivation, social motivation personality, factors of formation social motivation, giftedness, gifted schoolchildren.

УДК 377.1:351.749

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.20>

Ісаєва І. Ф.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕРСОНАЛУ НИЖЧОЇ ЛАНКИ ФЕДЕРАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ НІМЕЧЧИНИ

Розкрито результати дослідження особливостей організації, змісту, форм і методів професійної підготовки персоналу нижчої ланки Федеральної поліції Німеччини.

Під час дослідження з'ясовано, що професійну підготовку поліцейських службовців нижчої ланки забезпечують сім регіональних навчальних центрів ФПУ містах Свісталь, Нойштреліц, Вальсроде, Ешвеге, Ерленбах, Бамберг, Діц, які організаційно підпорядковуються Академії Федеральної поліції. Встановлено, що підготовка триває 2,5 роки й реалізується у три етапи: базова підготовка (1 рік), основна теоретична та практична фахова підготовка (1 рік); спеціальний курс підготовки – підготовка до здачі екзамену на право отримання поліцейського звання (6 місяців). На другому етапі навчання організоване за модульною системою. Автор зосереджує увагу на змістовому наповненні навчальних планів та програм і констатує, що зміст професійної підготовки персоналу ФПУ нижчої ланки повністю відповідає виконуваним ним у майбутньому функціям, розвитку необхідних умінь та навичок; вагому частину програми підготовки займають юридичні дисципліни; крім правничих дисциплін передбачено вивчення теорії управління, психології, автомобільної справи, особливостей застосування спеціальних технічних засобів, німецької (рідної) та англійської мови за професійним спрямуванням, основ медицини та надання першої медичної допомоги, професійної етики; велика увага приділяється розвитку фізичних умінь та навичок майбутніх поліцейських, їх стрілецькій підготовці, розвитку умінь і навичок застосування засобів примусу; 50 % усього навчального часу відводиться на проходження слухачами практики в органах та підрозділах ФПУ; основними формами організації навчання є лекції, семінари, практичні вправи, тренінги (тренування), проєктне навчання; основними методами підсумкового та поточного оцінювання є контрольна робота, усне опитування, тестування.

Ключові слова: професійна підготовка, Федеральна поліція, персонал нижчої ланки, поліцейські службовці.

Сьогодні, коли під впливом значних соціально-політичних змін в Україні та за її межами ускладнюється ситуація на державному кордоні та умови службової діяльності українських прикордонників, неабиякого значення набуває вивчення закордонного досвіду підготовки фахівців у сфері охорони державного кордону. Особливої ваги набуває саме європейський досвід організацій професійної підготовки персоналу правоохоронних органів, адже незворотність європейського та євроатлантичного курсу України з лютого 2019 року визначена Конституцією України.

Як у вітчизняній, так і в зарубіжній науці вже накопичено значний масив досліджень, у яких розглядаються різні аспекти професійної підготовки персоналу правоохоронних органів. На увагу заслуговують наукові праці таких дослідників, як О. Даниленко, О. Кобозев, І. Колонтаєвська, О. Франк та інші. Дослідженнями професійної підготовки фахівців зарубіжних країн саме з охорони кордону займалися А. Балендр, І. Блощнський, О. Діденко, О. Кіреєв, К. Пантелєєв, Н. Ринденко, Т. Соляр. Проте серед сучасних наукових доробок відсутні дослідження, присвячені ґрунтовному вивченню системи професійної підготовки персоналу Федеральної поліції Німеччини (далі – ФП). На нашу думку, таке дослідження дасть змогу виявити сильні та слабкі сторони вітчизняної системи підготовки прикордонників та вжити заходи щодо її покращення.

Метою статті є висвітлення особливостей організації та реалізації професійної підготовки персоналу нижчої ланки Федеральної поліції Німеччини, а саме змісту, форм і методів, в цілях подальшого обґрунтування можливостей використання передових ідей у підготовці персоналу ДПСУ.

У дослідженні ми використали загальнонаукові методи – аналіз, синтез та узагальнення – з метою вивчення керівних та плануючих документів, що регламентують організацію, зміст, форми та методи професійної підготовки персоналу нижчої ланки ФП; емпіричні методи – спостереження, опитування, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, накопиченого викладачами та тренерами центрів підготовки та підвищення кваліфікації ФП.

Згідно з § 3 Закону про службовців федеральних поліцій [3], який визначає категорії поліцейських службовців для поліцій федерального значення (саме Федеральної поліції, Кримінальної поліції та Поліції Бундестагу), персонал ФП ділиться на три ланки: нижча (mittlerer Dienst – категорія звань від «поліцаймайстер» до «поліцайгауптмайстер»), середня (gehobener Dienst – категорія звань від «поліцайкомісар» до «ерстер поліцайгаупткомісар»), вища (höherer Dienst – категорія звань від «поліцайрат»).

Поліцейські службовці нижчої ланки несуть службу у складі відділень/груп, взводів, сотень, що виконують такі завдання як охорона об'єктів, підтримка поліцейських службовців, які несуть службу з охорони кордону або виконують обов'язки залізничної поліції, а також у сфері підтримання безпеки повітряного сполучення в аеропортах Німеччини. Після служби у складі підрозділів персонал нижчої ланки допускається до служби у складі змін (спостереження за кордоном; патрулювання; контроль осіб, транспортних засобів і товарів, що перетинають державний кордон; виконує завдання залізничної поліції, завдання з підтримання безпеки повітряного сполучення).

Професійну підготовку поліцейських службовців нижчої ланки забезпечують сім регіональних навчальних центрів у містах Свісталь, Нойштреліц, Вальсроде, Ешwege, Ерленбах, Бамберг, Діц, які організаційно підпорядковуються Академії ФП [2].

Підготовка здійснюється за навчальними планами, які складаються керівниками курсів підготовки та, у разі необхідності, корегуються ними. З цією метою перед початком кожного етапу навчання відбувається зустріч між представниками центрів підготовки та підвищення кваліфікації, де обговорюються актуальні питання організації підготовки персоналу та проведення екзаменів.

Мета підготовки поліцейських службовців нижчої ланки досягається шляхом виконання конкретних завдань навчального процесу: забезпечення засвоєння теоретичних знань, набуття практичних умінь і навичок, формування творчого підходу до професійної діяльності, розвиток самостійності, соціальної компетентності, загальний інтелектуальний розвиток [1, с. 4].

Підготовка службовців нижчої ланки триває 2,5 роки й реалізується у три етапи: базова підготовка (12 місяців – 1806 навчальних годин), основна теоретична та практична фахова підготовка (12 місяців – 1892 навчальні години); спеціальний курс підготовки – підготовка до здачі екзамену на право отримання поліцейського звання (6 місяців – 946 навчальних годин).

Слід зауважити, що навчання на другому курсі організоване за модульною системою, модулі поділені відповідно до п'яти основних завдань, які визначені Законом про Федеральну поліцію [4] (Модуль 1. «Завдання з охорони сухопутного та морського кордону»; Модуль 2. «Завдання з охорони кордону в аеропортах/ безпека повітряного сполучення»; Модуль 3. «Завдання залізничної поліції»; Модуль 4. «Завдання поліції, що виконуються у складі з'єднань»; Модуль 5. «Інші завдання та функції»).

Протягом усього періоду навчання майбутні поліцейські вивчають такі предмети: державне та конституційне право, політологія, правові норми для поліцейських, транспортне право, правові норми для державних службовців, теорія управління/психологія, поліцейська справа, автомобільна підготовка, криміналістика, поліцейська техніка, німецька мова, англійська мова, застосування засобів примусу, перша медична допомога, професійна етика. Важливе місце у системі професійної підготовки поліцейських займає фізична та стрілецька підготовка.

Предмет «Правові норми для поліцейських» охоплює такі галузі права: поліцейське адміністративне право, кримінальне та кримінально-процесуальне право. Заняття з юридичних дисциплін проводять викладачі-спеціалісти у відповідній галузі знань та, частково, діючи поліцейські середньої ланки. Предмети та теми розподілені в межах навчального року так, щоб максимально забезпечувались міждисциплінарні зв'язки. На практичних заняттях з правничих дисциплін обов'язково розбираються випадки реальної службової діяльності, при цьому викладачі звертають увагу слухачів на положення конституції щодо того чи іншого випадку, відповідного закону, розпоряджень, внутрішніх інструкцій тощо. На першому курсі обов'язковим є відвідування судового слухання, де слухачі мають можливість побачити, як представники ФП виступають у суді у ролі свідків зі сторони обвинувачення. Цей захід допомагає їм зрозуміти практичне значення дисциплін, які вони вивчають, для майбутньої професійної діяльності, підвищити їх мотивацію до вивчення тих чи інших дисциплін.

Таблиця

Розподіл годин за навчальними дисциплінами (згідно з навчальним планом [1])

Предмети	1-ий рік навчання	2-ий рік навчання	Спеціальна підготовка
Державне та конституційне право/ Політологія	100	44	110
Правові норми для поліцейських / Транспортне право	281	190	322
Правові норми для державних службовців	30	20	20
Теорія управління/ Психологія	43	30	30
Поліцейська справа/ Автомобільна підготовка	169	100	120
Криміналістика	80	60	122
Поліцейська техніка	154	60	
Німецька мова	40	20	
Англійська мова	50	32	44
Практична підготовка	170	80	
Застосування засобів примусу/ Стрілецька підготовка	253	90	60
Перша медична допомога	30	15	
Поведінковий тренінг	41	41	
Спорт	140	66	45
Професійна етика	20	10	
Ознайомча практика	43		
Поліцейська практика		946	
Проектний тиждень	43		
Час на вирішення організаційних проблем	117	45	73
Разом	1806	1892	946

У навчальному плані з німецької мови (рідної) 12 навчальних годин відводиться на повторення правил правопису та граматики; 8 – структурі повідомлень, формуванню навичок аналітичного та ознайомлювального читання, аналізу та складанню повідомлень; 20 годин – усним формам комунікації в службовій діяльності, адекватним ситуації технікам ведення розмови, способам аргументації, обґрунтування власної думки, публічним виступам; 20 – письмовому оформленню службової документації, засвоєнню влучних формулювань.

Як іноземна мова вивчається англійська. Практичні заняття з англійської мови розподіляються рівномірно по всьому курсу навчання. Основна мета занять з англійської мови – подолання у слухачів мовного бар'єру, набуття навичок іншомовної професійної комунікації в стандартних службових ситуаціях (впевнене говоріння та розуміння співрозмовника в межах службової необхідності: затримання особи, обшук, контроль транспортного засобу, перевірка документів, опитування свідків, опис особи, надання інформації громадянам), навичок читання й розуміння формулювань у документах, що посвідчують особу. Заняття з англійської мови проводяться у формі ситуативних тренінгів, на другому курсі – у формі рольових ігор в межах відповідних модулів. Англійською мовою також опрацьовуються певні ситуації в рамках проведення поведінкових тренінгів.

Мови суміжних країн вивчаються персоналом у разі службової необхідності вже після розподілу на відповідну ділянку кордону в рамках проходження мовних курсів.

Заняття з професійної етики проводяться частково священниками ФП. Серед основних тем, які розглядаються на заняттях з професійної етики на першому курсі, такі: родина та стосунки у родині, спільне проживання, дружба, світогляд, сумління, система цінностей, самоідентифікація, очікування від обраної професії, задоволеність професією, професія та вільний час, робота та втрата відчуття власної цінності, психологічні та фізичні навантаження на роботі, вплив професії на розвиток особистості, спілкування зі співробітниками

та начальниками, подолання кризових ситуацій у професії, виконання наказів та розпоряджень, накази та покора, авторитет, досягнення та успіх у професії, поведінка у суспільстві, спілкування з громадянами. На другому курсі заняття з професійної етики проводяться у формі коротких дводенних семінарів, де обговорюються такі важливі для майбутніх поліцейських теми, як сутність та історія виникнення поняття «права людини», ієрархія правових цінностей, базові цінності людини, конфлікт сумління при зважуванні цінностей, очікування від професії та дійсність, застосування сили та засобів примусу у професії, необхідна оборона, внутрішній конфлікт між сумлінням та необхідністю виконання наказу, подолання страху, зловживання алкоголем і наркотиками, суїциди, особливо важкі нещасні випадки на службі. Передбачається, що засвоївши саме цей матеріал, майбутні поліцейські зможуть правильно зважувати основні життєві та професійні цінності; розпізнавати та вирішувати внутрішній конфлікт, пов'язаний із очікуваннями від своєї професії; розуміти природу та своєчасно гасити внутрішні конфлікти; долати стрес та страх; усвідомлювати суспільну значимість й важливість власної відповідальності за виконання професійних обов'язків у статусі поліцейського.

Предмет «Поліцейська техніка» представлений такими дисциплінами: обробка інформації в роботі поліції (134 год.); телекомунікація (58 год.); радіоактивні, хімічні та біологічні речовини (8 год.); автомобільна техніка (14 год.). Серед тем, які вивчаються в межах цих дисциплін, такі: положення Федерального закону про захист інформації; «Концепція ФП щодо безпеки інформаційних та комунікаційних систем»; захист інформаційних технологій в роботі поліцейських; інформаційні системи, комп'ютерні програми та мережі, що використовуються ФП; національні та міжнародні бази даних; електронна обробка документів; електронний документообіг; технічні засоби контролю; засоби радіозв'язку; радіохвилі та їх властивості; засоби телекомунікації та їх обслуговування (легкі портативні радіостанції, автомобільні радіостанції); встановлення радіозв'язку та ведення радіообміну; Федеральний закон про застосування засобів зв'язку; форми існування хімічних, радіоактивних і біологічних речовин, небезпека, яку вони становлять; індивідуальні засоби захисту; перша допомога при ураженні; будова автомобільних транспортних засобів, можливі несправності та порядок їх усунення. На другому курсі практичні заняття розподілені між відповідними модулями та присвячені застосуванню тих чи інших комп'ютерних і телекомунікаційних систем у різних сферах діяльності ФП. Підсумкова оцінка на першому курсі на 50 % складається з оцінки за комп'ютерний набір тексту десятьма пальцями з мінімальною швидкістю в 80 знаків/хв. та на 50 % із середньоарифметичної оцінки від оцінок за виконання практичних завдань з кожної окремої дисципліни. На другому курсі виставляється середньоарифметична оцінка від двох оцінок за виконання практичних робіт.

Поведінковий тренінг проводиться кваліфікованими спеціалістами – тренерами Центрів соціальних наук (такі центри є при кожному центрі підготовки та підвищення кваліфікації) на першому й другому курсі навчання. На тренінг відводиться один робочий тиждень на кожному курсі навчання й проводиться він з метою формування та подальшого розвитку у майбутніх поліцейських соціальних умінь та навичок у спілкуванні з колегами та іншими громадянами. Основними формами роботи під час проведення такого заходу є практичні вправи та ситуативні тренінги. Для проведення тренінгів слухачів ділять на групи від 8 до 15 осіб. На першому курсі слухачів знайомлять з азами роботи мозку (будова та спосіб функціонування), особливостями сприйняття оточуючої дійсності та ментальними фільтрами, моделлю інтерпретування мовленнєвих повідомлень «Чотири вуха» німецького психолога Ф. Ш. фон Туна; розвивають у них навички вербального та невербального спілкування, активного слухання, ведення розмови; вчать розпізнавати такі важливі елементи соціальної взаємодії як здатність до кооперації, до роботи у команді, до критичного оцінювання, конфліктність, чуйність/сприйнятливність – усе це повинно навчити майбутніх поліцейських визначати вплив власних комунікативних дій на опонента й завдяки цьому запобігати виникненню конфліктних ситуацій. На другому курсі навчання під час проведення такого тренінгу удосконалюються навички ведення розмови, в тому числі телефонної, розпізнавання вербальних та невербальних сигналів вдалої комунікації, вивчаються причини можливого неправильного сприйняття співрозмовника (конгруентність/неконгруентність, хибне/помилкове судження, формування думки на підставі певних асоціацій, суб'єктивність у оцінюванні тощо), вплив на комунікацію культурних та суспільних чинників (стереотипне сприйняття відносин поліцейський-громадянин, врахування соціокультурних відмінностей у спілкуванні поліцейських з іноземцями, міжкультурна компетенція, політика, засоби масової інформації).

Заняття з надання першої медичної допомоги проводять лікарі або медичні працівники ФП. У межах цієї дисципліни слухачі вивчають: основні положення щодо медичного забезпечення службовців ФП (види, тривалість медичного забезпечення, діапазон послуг, правила звернення по медичну допомогу, в тому числі у разі нещасного випадку на робочому місці, правове регулювання декретних відпусток та відпусток по догляду за дитиною); основи гігієни, здорового харчування (основні поживні елементи, обмін речовин, енергообмін); інфекційні хвороби (гепатит, ВІЛ, СНІД) та їх збудники, шляхи поширення; ознаки смерті; способи перевірки притомності, причини, ознаки її втрати та надання першої допомоги; будова та функціонування дихальних шляхів, перевірка наявності дихання, порушення дихального ритму та його причини, штучне дихання (з урахуванням можливого захворювання постраждалого на СНІД), усунення чужорідних тіл з дихальних шляхів; перша допомога у випадку алергічної реакції при укусах комах у ротовій порожнині; причини та ознаки зупинки серця, непрямий масаж серця; види ран, кровотеч, способи зупинки крові,

допоміжні засоби; причини та ознаки шоківих станів при пораненні органів грудної клітини та черевної порожнини, пошкодженні кісток, суглобів, хребта, перелом хребта, тазових кісток; причини, наслідки та перша медична допомога при переохолодженні, перегріві, різних видах отруєнь, термічному та хімічному опіку; спортивні травми та їх запобігання; допустимі для поліцейського межі втручання під час надання першої медичної допомоги, вимоги до осіб, які надають першу невідкладну допомогу.

Важливу роль у підготовці поліцейських відіграє розвиток їх фізичних вмінь та навичок. Заняття з фізичної підготовки проводяться викладачами, які здобули відповідну кваліфікацію. У навчальному плані з фізичної підготовки передбачені заняття з плавання та рятування на воді, легкої атлетики, силові тренування, подолання смуги перешкод, спортивні ігри (футбол, баскетбол, волейбол, гандбол). Програма навчання плавання та рятування на воді передбачає: плавання стилем «брас», «кріль», на спині; плавання на спині без задіювання рук; техніки стрибків у воду; пірнання та на глибину та на дальність; плавання у одязі; техніки рятування на воді, витягування постраждалого з води; рятувальні засоби. Спочатку на заняттях відпрацьовуються окремі техніки, а потім весь комплекс навичок. Заняття з рятування на воді комбінуються з заняттями з надання першої медичної допомоги. На перших заняттях з легкої атлетики відпрацьовується техніка старту, вивчається методика проведення тренувань з бігу на короткі і довгі дистанції. З легкої атлетики здаються два нормативи: біг на 100 м та тест Купера (Cooper Test – біг на витривалість по колах протягом 12 хвилин).

У межах дисципліни «Стрілецька підготовка» 32 години відводиться на вивчення матеріальної частини службової зброї (види, будова, принцип роботи, обслуговування пістолета, автомата та балончика з подразнюючою речовиною), 7 годин – теоретичних положень ведення стрільби (прицілювання, помилки при прицілюванні; траєкторія польоту кулі; дія кулі; чинники, які впливають на результат стрільби, заходи безпеки при поводженні зі зброєю; статистика щодо застосування зброї у ФП; випадки застосування зброї проти службовців ФП; «Концепція стрілецької підготовки у ФП»; нормативи стрільби для службовців нижчої ланки; організація занять у тирі) та, відповідно, 104 і 40 на першому та другому курсі навчання на практичні заняття зі стрільби, де спочатку відпрацьовується техніка поводження зі зброєю (способи носіння, тримання зброї; постановка на запобіжник та зняття з запобіжника; заряджання, розряджання; огляд зброї, усунення несправностей). Пізніше заняття проводяться у формі ситуативних тренінгів у інтерактивному тирі та рольових ігор. Ситуативний тренінг спрямований на комплексне відпрацювання всіх елементів попередніх тренінгів та якнайкраще показує підготовленість поліцейського до виконання службових обов'язків. Ситуації, які розробляються для таких тренінгів, постійно актуалізуються та відповідають реаліям часу. В основі всіх сценаріїв лежать дев'ять стандартних поліцейських ситуацій: поліцейська комунікація, встановлення особи, затримання, обшук осіб, транспортування затриманих, контроль автомобілів, перша медична допомога, збір матеріалів для встановлення особи та занесення її до бази даних, обшук приміщень та об'єктів.

Заняття із застосування засобів примусу плануються після вивчення слухачами відповідних тем із дисциплін «Правові норми для поліцейських», «Психологія», «Теорія управління», «Стрілецька підготовка», «Перша медична допомога» і проводяться спочатку у формі тренінгів на відпрацювання техніки поводження з тими чи іншими засобами примусу одразу із дотриманням вимог власної безпеки (окремо на відпрацювання техніки власної безпеки виділяється 14 годин), передбачають певний рівень фізичної підготовки слухачів. Частково такі тренінги комбінуються з поведінковими тренінгами, практичними заняттями з дисципліни «Перша медична допомога» і поступово набувають форми ситуативних тренінгів, а вже на другому курсі – рольових ігор у повному спорядженні. Тренінги з застосування засобів примусу проводять спеціально підготовлені викладачі та тренери, які здобули відповідну кваліфікацію.

У процесі професійної підготовки поліцейських службовців нижчої ланки застосовують такі основні форми навчання: лекції (Vorlesungen), як правило – лекції-дискусії – ця форма організації навчання передбачає активну взаємодію між викладачем і слухачами, що забезпечує, в свою чергу, активне засвоєння останніми нового матеріалу; семінари (Seminare) – така форма навчання сприяє активізації пізнавальної діяльності слухачів, розвитку логічного мислення, формуванню самостійності суджень, умінню обґрунтовувати власні думки, аргументувати їх на основі наукових фактів; практичні вправи (Übungen) – під час таких занять слухачі під керівництвом викладача (тренера) розглядають окремі теоретичні питання та формують вміння й навички їх практичного застосування шляхом виконання відповідних завдань із наступним їх обговоренням; і, як уже зазначалось вище, тренінги (Polizeitraining, Einsatztraining, Situationstraining), як форма проблемного навчання, орієнтована на відпрацювання й закріплення ефективних моделей поведінки, максимально активну участь слухачів, взаємообмін досвідом та використання активної групової взаємодії.

На всіх етапах підготовки передбачені проєктні тижні та дні (Projekttag, Projektwoche). Проєктний тиждень, який організовується на першому курсі навчання, не передбачає оцінювання. Проєкти виконуються у складі груп. Темі, які опрацьовуються протягом проєктного тижня, вивчаються слухачами з різних аспектів: з погляду політичної науки, психології, законодавства та поліцейської тактики. Серед тем, які пропонуються для дослідження: іноземці в Німеччині; міграційні потоки до Німеччини; політика Німеччини стосовно іноземців; упередження, упереджена поведінка, стереотипи, зокрема щодо представників інших націй; наркотики, різні види залежності; вік, вікові хвороби; злочинці та їх жертви. Протягом проєктного тижня слухачі також відвідують відділ реєстрації іноземців, мечеть, синагогу. Також на цьому тижні проводяться рольові

ігри: контроль осіб, транспортних засобів і вантажів на в'їзд/виїзд; відмова особі у пропуску через кордон; повернення іноземців у країну походження; діти, які подорожують самостійно тощо.

Основними методами підсумкового та поточного оцінювання є: контрольна робота, усне опитування, тестування. Підсумкова оцінка з більшості предметів на 50 % складається з оцінки за письмову контрольну роботу та на 50 % із середньоарифметичної оцінки за усні відповіді, отримані протягом навчального року, та оцінки за розв'язання тесту. Отже, виставляється підсумкова оцінка з таких предметів: державне та конституційне право/політологія, правові норми для поліцейських /транспортне право, правові норми для державних службовців, теорія управління/психологія, поліцейська справа/автомобільна підготовка, криміналістика, німецька мова, англійська мова.

З практичної підготовки (Einsatzausbildung) загальна оцінка складається на 50 % із середньоарифметичної оцінки за дії у 2 рольових іграх за темами чотирьох змістових модулів та на 50 % з середньоарифметичної оцінки з оцінок за проходження всіх видів практики. З умовами рольових ігор слухачів знайомлять заздалегідь, вони мають можливість підготуватись і завчасно продумати свої дії у тій чи іншій ситуації з точки зору законності, доцільності та тактичної правильності, а також з урахуванням вимог особистої безпеки.

У центрах підготовки та підвищення кваліфікації Федеральної поліції значну увагу приділяють тому, щоб випускники вміли застосовувати отримані знання у конкретних сферах майбутньої професійної діяльності. На першому курсі навчання передбачено однотижневу ознайомчу практику, а на другому курсі на проходження практики відведено рівно половину бюджету навчального часу (946 год). Метою проходження ознайомчої практики є отримання слухачами загального враження від діяльності ФП, що допомагає їм краще розуміти систему підготовки та важливість вивчення тих чи інших предметів для їх майбутньої професійної діяльності. В результаті проходження ознайомчої практики, яка проводиться після відповідної теоретичної підготовки, слухачі повинні знати: організаційну структуру ФП; які підрозділи залучаються для виконання тих чи інших завдань ФП (охорона кордону, завдання залізничної поліції, безпека повітряного сполучення) та їх основні функції й повноваження; які ще суміжні організації залучаються до охорони кордону та підтримання безпеки повітряного сполучення, їх повноваження; організація, завдання, оснащення з'єднань ФП; основні види службової діяльності інспекцій та загонів ФП, основні види діяльності, до яких залучаються поліцейські у тому чи іншому підрозділі; заходи безпеки при несенні служби. Ознайомча практика не оцінюється.

На другому курсі майбутні поліцейські проходять практику в органах та підрозділах ФП в рамках кожного модуля. Основне призначення практики – сформувати практичну професійну компетентність слухачів до вирішення різнопланових професійних завдань, наблизити навчання до реалій життя, сформувати у майбутніх поліцейських самостійність у прийнятті рішень, розвинути їх індивідуальні здібності тощо. Під час проходження стажування слухачі повинні поглибити отримані в рамках відповідного модуля знання та розвинути певні уміння й навички виконання службових обов'язків на певній посаді, у складі відділення або взводу, покращити свою комунікативну та соціальну компетенцію в результаті вирішення тих чи інших завдань за посадою; навчитись взаємодіяти в межах службової необхідності з представниками суміжних служб; уміло та тактично правильно застосовувати поліцейську техніку. Відповідальним за організацію практики є призначені керівники практики на місцях (начальники груп, відділень, взводів), які й виставляють оцінку за проходження практики.

Отже, проведене нами дослідження дозволяє стверджувати, що зміст професійної підготовки персоналу ФП нижчої ланки повністю відповідає виконуваним ним у майбутньому функціям, розвитку необхідних умінь та навичок; вагому частину програми підготовки займають юридичні дисципліни; крім правничих дисциплін передбачено вивчення теорії управління, психології, автомобільної справи, особливостей застосування спеціальних технічних засобів, німецької (рідної) та англійської мови за професійним спрямуванням, основ медицини та надання першої медичної допомоги, професійної етики; велика увага приділяється розвитку фізичних умінь та навичок майбутніх поліцейських, їх стрілецькій підготовці, розвитку умінь та навичок застосування засобів примусу; 50 % всього навчального часу відводиться на проходження слухачами практики в органах та підрозділах ФП; основними формами організації навчання є лекції, семінари, практичні вправи, тренінги (тренування), рольові ігри, проєктне навчання; основними методами підсумкового та поточного оцінювання є контрольна роботи, усне опитування, тестування.

Перспективами подальших наукових розвідок у даному напрямі вважаємо подальше вивчення та узагальнення досвіду професійної підготовки персоналу Федеральної поліції Німеччини, проведення ретельного порівняльного аналізу й розробка науково-методичних рекомендацій щодо його врахування в практиці професійної підготовки персоналу Державної прикордонної служби України та, можливо, й інших правоохоронних відомств.

Використана література:

1. Ausbildungsplan für den Vorbereitungsdienst für den mittleren Polizeivollzugsdienst im Bundesgrenzschutz. Berlin : Bundesministerium des Innern, 2014. 210 s.
2. Bundespolizeiakademie. URL: https://www.bundespolizei.de/Web/DE/05Die-Bundespolizei/03Organisation/03Akademie/Akademie_node.html (дата звернення: 16.07.2019).
3. Bundespolizeibeamtenengesetz (BPolBG). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bpolbg/BJNR1135709_76.html (дата звернення: 16.07.2019).
4. Bundespolizeigesetz (BPolG). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bgsg_1994/BJNR297900994.html (дата звернення: 16.07.2019).

References:

1. Ausbildungsplan für den Vorbereitungsdienst für den mittleren Polizeivollzugsdienst im Bundesgrenzschutz. Berlin : Bundesministerium des Innern, 2014. 210 s.
2. Bundespolizeiakademie. URL: https://www.bundespolizei.de/Web/DE/05Die-Bundespolizei/03Organisation/03Akademie/Akademie_node.html.
3. Bundespolizeibeamtengesetz (BPolBG). URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/bpolbg/BJNR113570976.html>.
4. Bundespolizeigesetz (BPolG). URL: https://www.gesetze-im-internet.de/bpgsg_1994/BJNR297900994.html.

Isaieva I. F. Organization and content of professional training for the lower-level personnel of the federal police of Germany

The article presents the results of research of organizational features, content, forms and methods of professional training of lower-level personnel of the Federal Police of Germany (FPG).

The study found that the training of lower-level police officers is provided by the seven regional training centers of the FPG in the cities of Swisttal, Neustrelitz, Walsrode, Eschwege, Erlenbach, Bamberg, and Diez, which are organizationally subordinated to the Academy of the Federal Police. It is established that the training lasts 2.5 years and is implemented in three stages: basic training (1 year), basic theoretical and practical professional training (1 year); special training course – preparation for passing the exam for the right to receive a police rank (6 months). At the second stage, the training is organized according to the modular system. The author focuses on the content of curricula and educational programs, and notes that the content of the professional training for the lower-level personnel of the FPG fully corresponds to the functions performed by police officers in the future, the development of the necessary skills and abilities; a significant part of the training program consists of legal disciplines. In addition to legal disciplines, there is training in the theory of management, psychology, automobiles, the usage peculiarities of special technical means, the German (native) and English languages for professional purposes, the basics of medicine and provision of first medical care, and professional ethics. Great attention is paid to the development of physical skills of future policemen, their firing proficiency, and engagement of coercive means. 50 % of the entire academic time is allocated to the field training of students in the units of the FPG. The main forms of organization of training are lectures, seminars, practical exercises, trainings (drilling), project training. The main methods of the final and current evaluation are test papers, oral questioning, and testing.

Key words: professional training, Federal Police of Germany, lower-level personnel, police officers.

УДК 377:159

DOI <https://doi.org/10.31392/2311-5491/2019-69.21>

Канінус О. С.

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Аналізується актуальна педагогічна проблема формування професійної суб'єктності майбутнього офіцера під час навчання у вищому військовому навчальному закладі з використанням потенціалу компетентнісного підходу до організації освітньо-виховного процесу, так як вимоги до сучасного офіцера, обумовлені досвідом виконання Збройними Силами України службово-бойових завдань в Операції Об'єднаних сил (Антитерористичній операції), визначають потребу щодо формування особистості курсанта – майбутнього офіцера як суб'єкта військово-професійної діяльності.

Метою запровадження та використання компетентнісного підходу в професійній освіті та в підготовці майбутніх офіцерів зокрема є вдосконалення підготовки всебічно розвинених фахівців зі сформованою стійкою потребою до саморозвитку та самовдосконалення, пошуку нетипових та нешаблонних шляхів вирішення професійних проблем, а компетентність є засобом досягнення їхньої професійної суб'єктності. Крім того, використання компетентнісного підходу створює дієві передумови вирішення проблеми пошуку оптимального співвідношення між потребою передачі знань викладачем, формуванням професійних умінь та розкриттям особистого потенціалу курсанта в ухваленні нешаблонного, нетипового варіанту вирішення проблемної ситуації, сприяє розвитку самостійності, відповідальності та варіативності у вирішенні особистісних і професійних завдань.

Організація освітньо-виховного процесу у вищому військовому навчальному закладі на основі компетентнісного підходу змінює вектор спрямованості з передачі готового знання від викладача до курсанта та, як результат, формування його навичок, у створення умов у ВВНЗ для оволодіння майбутніми офіцерами чітко окресленими у відповідності до актуальних потреб професійної діяльності професійними компетентностями як основи формування їхньої професійної суб'єктності.

Ключові слова: компетенція, компетентність, компетентнісний підхід, курсант, суб'єкт, вищий військовий навчальний заклад, майбутній офіцер, військово-професійна діяльність.

Ключовими нормативними документами у галузі розвитку освіти (Національна доктрина розвитку освіти України у ХХІ столітті, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 роки, Національна рамка кваліфікацій) компетентнісний підхід визначається як один із провідних напрямків її удосконалення. Реалізація компетентнісного підходу, передбачаючи підготовку компетентних в професії фахівців, готових до постійного професійного росту, компетентність випускника закладу вищої освіти визначає як показник його готовності до професійної діяльності.